

DEL CAMP AL MERCAT; ELS ORÍGENS DE L'AGRICULTURA COMERCIAL A LA BAIXA EDAT MITJANA

ÀNGEL SANCHIS CAMBRA

ONTINYENT, LA VALL D'ALBAIDA

Resum: Transformacions a l'àmbit agrícola valencià a la fi de l'edat mitjana; repàs als principals cultius comercials que irrompen al paisatge agrari al llarg del s.XV.

Per parlar de les transformacions agràries a finals de la baixa edat mitjana, cal trencar amb la imatge d'uns pagesos estancats en l'autoconsum i aïllats dels circuits comercials. La reconversió agrària tingué major intensitat quan més prop es trobava un centre productor d'una ciutat o d'una ruta mercantil. En aquest sentit el País Valencià com a espai d'intensa urbanització i connectat amb els circuits comercials de gran abast esdevindrà en una zona amb un elevat nombre de processos de canvi.¹

¹ VICIANO, P., "Pagesos que innoven. La petita explotació en les transformacions agràries de la fi de l'Edat Mitjana", dins BARCELÓ, M., i altres (eds.), *El feudalisme comptat i debatut. Formació i expansió del feudalisme català.*, València, Universitat de València, 2003, p.503-522.

Però, quins foren els principals cultius que es varen difondre? Quina fou l'actitud dels diferents grups socials respecte a cadascun d'aquests?

Per començar, parlarem de l'arròs, un producte cultivat des d'època islàmica, que al s.XIV ja formava part de les exportacions habituals valencianes i que durant els segles XV i XVI va créixer significativament fruit del procés de colonització de les marjals litorals, des de la Plana de Castelló fins al Baix Segura.²

Malgrat l'acumulació de multes i legislacions municipals que prohibien el conreu per raons de salubritat, no es va poder frenar la difusió de l'arròs en hortes i marjals, que era les zones on millor s'adaptava el cultiu degut a les exigències d'aigua de la planta. La difusió d'aquesta nova gramínia d'excel·lents rendiments possibilitava que les petites explotacions pageses foren capaces d'assegurar el seu consum domèstic i de produir excedents comercials, per contra en les explotacions orientades al mercat que solien estar en mans de propietaris no pagesos l'extraordinari rendiment de l'arròs es veuria anul·lat per

uns preus molt més baixos que els del forment i un major cost del treball intensiu.³

Imatge aèria dels camps de cultiu d'arròs a Sueca en l'actualitat.⁴

Dins d'aquest àmbit d'innovacions cal esmentar la canya de sucre, aquesta fou una planta reintroduïda com a cultiu amb valor econòmic al llarg del s.XV ja que es tractava d'un producte amb una elevada demanda comercial que

² FURIÓ, Antoni, "Recuperació o reajustament.", dins GIRALT, Emili (Director), SALRACH, Josep, M. (Coord.), *Història agrària dels Països Catalans*. V.2, Barcelona, Fundació Catalana per a la Recerca, 2004, p. 207-216.

³ VICIANO, P., "Pagesos que innoven... op.cit. p. 503-522.

⁴ <http://www.e6d.es/noticias/dem-dijous-jornada-tcnica-internacional-sobre-investigaci-en-arrs-a-sueca#ad-image-0>

atragué els interessos de grans companyies estrangeres. La seva introducció s'inicia a València en 1407, i fou incentivada per mercaders i tècnics llombards, als qual s'afegiria posteriorment la Grosse Ravensburger Handelgesellschaft, companyia sucrera alemanya.

Respecte aquest nou cultiu, també seran divergents les postures de pagesos, senyors i burgesos. Senyors i mercaders hi estaven força interessats en la difusió del canyamel degut a la forta demanda comercial i pels substanciosos beneficis que rendien els nous molins sucrers. Ara bé, els pagesos veien com el sucre no podia substituir o complementar els cereals en la seva dieta, a diferència de l'arròs, així mateix els preus tampoc resultaven gaire atractius ja que el mercat del sucre es trobava completament controlat per les companyies sucreres i a més perdien un alt percentatge de la collita quan acudien al trapig per moldre la canyamel.⁵

En darrer lloc parlarem de la morera. Aquesta propiciava als camperols una collita comercialitzable en fulla o dedicada a la cria de cucs, i la seva difusió estaria intrínsecament lligada amb l'increment de la demanda industrial sedera al llarg del s.XV i l'edat moderna.

Per una banda aquest cultiu arbori fou impulsat pels pagesos, amb l'oposició inicial dels senyors. Aquests arbres es trobaven sotmesos al pagament d'un reduït cens en diners, per tant eren un cultiu legal per al camperol i que incrementava la seva renda, però anaven en detriment d'altres cultius que participaven de la partició dels fruit de la senyoria. Per altra banda, els morerars eren protegits i estimulats per els municipis per tal de cobrir la demanda artesanal urbana. Més tard, ja en època moderna; burgesos, senyors i camperols es mostrarien favorables a la producció de morera quan l'impuls de

⁵ FURIÓ, Antoni, "Recuperació o reajustament." ... op.cit. p. 207-216.

l'indústria sedera degué garantir una eixida relativament estable de la producció.⁶

En conclusió, el trànsit de l'edat mitjana a l'edat moderna va ser testimoni d'una reconversió agrària que es manifesta amb la proliferació de cultius de caire més comercial i industrial, front a la clàssica trilogia mediterrània; blat, vinya i olivera. És tracta d'un fenomen d'especialització agrària tot i que les parcel·les de terra encara son majoritàriament ocupades pels productes clàssics. Davant aquests canvis; senyors, burgesos i pagesos no actuen conjuntament i reaccionen de maneres particulars front a cadascun dels nous productes agrícoles.

Des del s.XIV, però sobretot a partir del XV bé pels seus rendiments o la seva demanda comercial aquests productes vists; l'arròs, la canya de sucre i la morera, o altres com; el lli, el cànem i el safra, es difonen d'una manera notable i comencen a transformar profundament el paisatge agrari de moltes comarques del País Valencià.

Bibliografia:

- VICIANO, P., "*Pagesos que innoven. La petita explotació en les transformacions agràries de la fi de l'Edat Mitjana*", dins BARCELÓ, M., i altres (eds.), *El feudalisme comptat i debatut. Formació i expansió del feudalisme català.*, València, Universitat de València, 2003, p.503-522.
- FURIÓ, Antoni, "*Recuperació o reajustament.*", dins GIRALT, Emili (Director), SALRACH, Josep, M. (Coord.), *Història agrària dels Països Catalans. V.2*, Barcelona, Fundació Catalana per a la Recerca, 2004, p. 207-216.

⁶ VICIANO, P., "*Pagesos que innoven...* op.cit. p. 503-522.